

نقش باورهای قرون وسطی در شکل‌گیری شهر سیه‌نا و جهت‌گیری آن به سمت میدان دل کامپو

زهرا ایلیاتی

دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) قزوین

zahra.ilia@yahoo.com

چکیده

شهر سیه‌نا یکی از شهرهای قرون وسطایی است که در سال ۳۰ میلادی با هدف پادگان نظامی توسط رومن‌ها در نزدیکی رم ساخته می‌شود. بعدها این شهر در قرون وسطی رشد کرده و تا به امروز با همان ساخت قرون وسطایی به حیات خود ادامه داده است. سیه‌نا از معدود شهرهایی است که چنین سازمان فضایی دارد. نکته قابل توجه در مورد این شهر، میدان شهری بزرگ آن است که با وجود کاخ مهم شهرداری در یک جبهه از آن، تمامی شهر به گونه‌ای در راستای اقتدار و اهمیت میدان به سمت آن جهت‌گیری کرده است و این ساختار درست زمانی اتفاق می‌افتد که دین یکی از عناصر برجسته حکومتی در شهر محسوب می‌شود. با علم به تمامی مطالب ذکر شده، هدف از پژوهش پیش‌رو، یافتن ارتباطی منطقی میان باورهای قرون وسطایی و شکل‌گیری میدان شهری «دل کامپو» در شاکله شهری سیه‌ناست. با توجه به ساخت کاخ شهرداری در قسمت جنوبی میدان و جهت‌گیری میدان به سمت این بنا، مشخص می‌شود که شکل‌گیری آن حتی در دوران گوتیک زمانی اتفاق می‌افتد که نظام سرمایه‌داری بر جامعه قرون وسطی حکمفرما شده و این امر سبب شکل‌گیری جامعه کمون و ساخت کاخ‌های شهرداری در جهت حمایت از حکومت‌های مردم‌سالار می‌شود. روش تحقیق در مقاله حاضر توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات آن به صورت مشاهده و استفاده از اسناد کتابخانه‌ای است.

واژگان کلیدی

قرون وسطی، سیه‌نا، میدان دل کامپو، کلیسا، فتودالیسم، حکومت، منظر سخت.

مقدمه

با علم به اینکه بخش اعظم معماری‌های دوره قرون وسطی یا جنبه امنیتی دفاعی و یا جنبه قدوسیت و مذهبی داشته است، می‌توان تفاوت فاحشی را در سیمای شهر در مقایسه با تمدن‌های یونان و روم باستان، انتظار داشت. این بدان معنی است که نمود هنر و معماری قرون وسطی، گرایش کمتری به پیکره‌تراشی پیدا می‌کند، از همین رو، انسان به جای احجام سه بعدی با نماهای دو بعدی مواجه است. میدان دل کامپو در شهر سیه‌نای ایتالیا که به منظور برگزاری مسابقات اسبدوانی پالیو ساخته شد، نمونه‌ای از معماری است که در آن موضوع طرح و طراحی، برخلاف ساخت معماری کلاسیک یونان و روم باستان، نه نمود خارجی بلکه فضای داخلی آن بناست. این میدان و کاخ شهرداری با مناره بلند آن در میان شهر سیه‌نا، به گونه‌ای مکان‌یابی شده که حضور آن به نحوی نظام سلطه‌گر خود را بر وجود کلیسا تحمیل می‌کند.

قرون وسطی عصری است که غرب مدرن طی عکس‌العمل به آن، شکل گرفت. در این دوران دین به عنوان یک مکتب کلی بر تمام جامعه سیطره انداخته و هیچ حرکتی خارج از این مسئله قابل تبیین نبوده است، دین نوعی اقتدار همه‌گیر دارد و حوزه سیاست، اقتصاد، جامعه و فرهنگ و افراد را تحت نظارت و کنترل دقیق خود دارد. در این دوران دین بیشتر از هر زمان دیگری زمینی می‌شود، دین در روح نیست، بلکه جسم جامعه را مدیریت می‌کند.

از اساسی‌ترین موضوعات در این دوران می‌توان به شکل‌گیری روستاهای فئودالی و حمایت کلیسا از آن اشاره کرد که در حدود سال ۱۰۰۰ میلادی، با مخالفت دولت شهرهای بورژوازی، رو به انحطاط می‌رود و بدین ترتیب هسته اولیه شهرهای مدرن اروپایی از این زمان پایه‌ریزی می‌شود و حکومت‌های مردم‌سالار شکل می‌گیرد.

فرضیه

سیه‌نا شهری سمبولیک و قرون وسطایی است که برخلاف ساختار شهرهای قرون وسطا، در نقطه عطف خود، میدان دل کامپو با جهت‌گیری به سمت کاخ شهرداری را جای می‌دهد. با توجه به مرکزیت میدان کامپو در سیه‌نا، عامل حکومت مردمی در این شهر در مقابل کلیسا قرار گرفته و با مناره بلند کاخ شهرداری در برابر آن قد علم می‌کند.

سوال تحقیق

چه عاملی در ساخت شهر سیه‌نا موجب شده تا این شهر قرون وسطایی در عوض جهت‌گیری به سمت کلیسا، میدان دل کامپو و به تبع آن ساختمان شهرداری را در مرکزیت ساخت شهر قرار دهد؟

قرون وسطی چه زمانی است و شامل چه دوره‌هایی می‌شود؟

در تاریخ بشر زمان‌هایی فرامی‌رسد که آن‌ها را می‌توان "نقطه عطف" تاریخ بشر نامید. در هریک از این نقاط، دورانی پایان می‌پذیرد و دورانی دیگر آغاز می‌شود. نخستین این نقاط، ویران‌شدن "عهد باستان" بود که مضمون اجتماعی-اقتصادی آن بر پایه نظام برده‌داری بود و جای خود را به نظام فئودالی داد. دومین نقطه عطف تاریخ بشر که ما از آن سخن می‌گوییم دورانی است که نظام فئودالی جای خود را به نظام مترقی‌تری به نام "سرمایه‌داری" داد و رنسانس را پایه‌ریزی کرد (کاسمینسکی، ۱۳۵۳).

مورخان قرون وسطی را به عنوان عصری که بین دوره یونانی-

رومی، که دوره قدیم خوانده شده است، و دوره جدید و معاصر قرار دارد، معرفی می‌کنند. قرن چهارم تا چهاردهم، قرون وسطی نامیده می‌شود. عده‌ای نیز سال ۱۴۵۳، ورود سلطان محمد فاتح را به قسطنطنیه و یا سال ۱۴۹۲ میلادی سال کشف آمریکا توسط «کریستف کلمب» را مینا قرار می‌دهند و قرن ۱۵ را سال پایان قرون وسطی می‌نامند. در قرون وسطی سه محور قدرت را شاهد هستیم: کلیسا، اشراف فئودال و بورژوا. این سه قدرت با هم ستیز داشتند و درواقع ستیز این سه گروه یکی از عوامل زمینه‌ساز فروپاشی قرون وسطی است (زرشناس، ۱۳۸۷). تاریخ قرون وسطی به سه دوره متمایز تقسیم می‌شود:

اولین دوره از حدود قرن ۴ میلادی شروع می‌شود و تا قرن نهم میلادی ادامه می‌یابد. در این دوران اندیشه کلیسایی در حال شکل‌گیری است و نظامات اجتماعی قرون وسطی چندان شکل نگرفته است. این دوران، دوران فروپاشی نظام برده‌داری و آغاز شکل‌گیری فئودالیسم است.

دوران دوم از ۸۰۰ میلادی تا ۱۳۴۲ میلادی است؛ سال ۸۰۰ میلادی، اولین نظام سلطنتی منسجم گسترده در غرب قرون وسطی توسط فردی به نام شارلمانی، شکل می‌گیرد، قرون وسطی صورتی نهادینه و منسجم پیدا می‌کند، اندیشه فئودالی در آن شکوفا می‌شود و شوالیه‌گری رواج می‌یابد.

دوران سوم بین سال‌های ۱۳۷۴ - ۱۳۴۲ میلادی، دوران آغاز انحطاط قرون وسطی است که فئودالیسم به انحطاط می‌افتد و نظام اقتصادی «سرمایه‌داری» رواج پیدا می‌کند.

می‌کرد.

قرن دوازدهم معروف است به بهار فئودالیت و قرون چهاردهم و پانزدهم را خزان فئودالیت نامیده‌اند. در این زمان کلیسای کاتولیک با بحران مواجه می‌شود و اقتدار خود را به مقدار زیادی از دست می‌دهد، به طوری که عناصر اولیه تکوین جامعه جدید سرمایه داری پا به عرصه می‌نهد، رشد می‌کند و تکامل می‌یابد و سرانجام فئودالیسم را به انحطاط و نابودی می‌کشاند (همان : ۵).

بورژوازی و شکل‌گیری شهر در قرون وسطی

تداوم زندگی فئودالی طی یک دوره طولانی هنجارها و مقرراتی را شکل داده بود و امکان این که یک یا چند تن از فئودال‌ها بتوانند همه اروپا را تحت سلطه خود درآورند از بین رفته بود. در چنین شرایطی به جای شکل‌گیری امپراطوری جدید، به تدریج با رشد کمی صنعتگران در کنار واحدهای فئودالی روستایی، شهرهای مستقل شکل گرفتند، به طوری که از قرن دوازدهم در سراسر کشورهای اروپا مبارزه شهرنشینان بر ضد اربابان فئودال آغاز شد (همان : ۹۳). شهرهای جدید بر باقیمانده شهرهای کهن ولی با خصوصیات اجتماعی و طرح معمارانه مدرن پایه‌ریزی شد. این شهرها هم با خطوط ناهموار زمین وفق داده شد و هم با الگوهای منظم بناسازی رومی، بنابراین تفاوت میان طبیعت و هندسه به کلی از بین رفت. از این میان شهرهایی مثل سیه‌نا، ویترو، گوبیو، شارتر و بروژ هنوز اصالت قرون وسطی خود را حفظ کرده‌اند ولی پاره‌ای دیگر به مادر شهرهای بزرگ مثل پاریس و لندن تبدیل شدند که بخش قرون وسطایی آن‌ها همانند هسته کوچکی در مرکز شهر قرار دارد (بنه ولو، ۱۳۸۶).

این شهرها برخلاف شهرهایی که در امپراطوری‌ها شکل می‌گرفت و توسط حکومت‌ها ساخته می‌شدند، توسط خود اعضای شهر اداره می‌شدند و حداکثر حمایت فئودال‌های مجاور را به همراه داشتند. این شهرهای مستقل محل تجمع و زندگی بازرگانان و صنعتگران بود؛ آنها مورد تحقیر فئودال‌ها قرار می‌گرفتند؛ به همین جهت اصطلاح «بورژوا» که بر شهرنشینی دلالت داشت به تاجران شهری اطلاق شد. کم‌کم میان فعالیت اقتصادی و حکومت وابستگی متقابلی پدید آمد به طوری که در صورت عدم حمایت فئودال‌ها از بورژوازی، خود از منافع تجارت که به صورت مالیات در اختیار آنها قرار می‌گرفت، محروم می‌شدند و یا با اعتراض و شورش شهرنشینان روبه‌رو می‌شدند. این شهرها با اشرافیت فئودالی و کلیسا به مبارزه برخاستند؛ زیرا عقاید کلیسایی هم اشرافیت فئودالی را تأیید می‌کرد و هم با مال‌اندوزی و دنیاطلبی بورژوا مخالف بود. این حرکت در کشاکش با اسقف‌ها و شاهزادگان فئودال، موجب به وجود آمدن جامعه "کمون" ایتالیایی شد، دولتی مردم‌سالار که در عین احترام به امتیازات اقتصادی مردم، حق حکومت بر افراد و گروه‌ها را با قانونگذاری خود اعمال می‌کرد. این

دین و فلسفه قرون وسطی چطور معنا می‌شود؟

قرون وسطی عصری است که در آن متفکرانی در باب دین، طبیعت و ماوراءطبیعت، انسان و اجتماع سخن گفتند. کلیسای کاتولیک پس از نابودی فرقه‌های مختلف مسیحیت از زمان آغاز آن، در قرن چهارم شکل گرفت. از آن به بعد بود که کلیساها محل و معبد معینی برای تبلیغ دین و دارای تشکیلات منظم شدند، از دادن مالیات معاف بودند و اجازه حل و فصل دعاوی مؤمنین را داشتند و حتی می‌توان گفت در قرون وسطی دولت متکی بر کلیسا بود (نوذری، ۱۳۷۳). مسیحیت کاتولیکی بر این بود که تفکرات نظری را تابع و در خدمت اعتقادات مسیحی نگه دارد. بدین ترتیب، فلسفه، علم و اصولاً هر نوع تفکر نظری در این دوره، یا در خدمت دین بود یا در ارتباط با آن شکل گرفت. بدین سبب عده‌ای از مورخان یا فیلسوفان جدید معتقدند که نام فلسفه برای تفکر این دوره مناسب نیست.

این پندار که قرون وسطی دینی است، خطاست. قرون وسطی به هیچ رو تمدن دینی نبود و در واقع روح قرون وسطی عبارت است از مسیحیت تحریف شده و میراث یونانی - رومی (زرشناس، ۱۳۸۷). در الهیات مسیحی ایمان مقدم بر عقل شمرده می‌شود و تعقل بدون ایمان و قبل از آن ارزشی ندارد. حصار که کلیسا به دور خود کشیده سبب شد دنیای مسیحیت پیوند خود را با گذشته و اجتماعات دیگر بریده و خود را در قالب افکار و اعتقادات تعبدی و آداب و رسوم مذهبی خاصی محدود و مقید سازد (نوروزی، ۱۳۹۴).

فئودالیسم و تأثیر آن بر جامعه قرون وسطی

امپراطوری رم غربی در سده پنجم میلادی از هم پاشید، اما به علت شرایطی که در اروپا بوجود آمد دوره از هم گسیختگی این امپراطوری ادامه یافت و فئودالیسم شکل گرفت. در این نظام رابطه موجود در آن به جای حاکم و تابع یا دولت و شهروند، لرد و واسال است.

از مزیت‌های فئودالیسم، توانایی آن در ایجاد یک حکومت ثابت محلی در نبود یک نیروی قدرتمند پادشاهی بود. با وجود فئودال‌ها، قرون وسطی به مذهب امکان خودنمایی می‌داد. در حقیقت می‌توان گفت: مبانی جدید جامعه فئودالیسم، در آغاز به رو بنایی احتیاج داشت که به آن در کار تحکیم و توسعه کمک کند. کلیساها و دیگر سازمان‌های مذهبی در این دوره، روبنای جامعه فئودالی به شمار می‌رفت، در عین حال مکتب نیرومندی بود که در جهت توسعه و استحکام این روبنا، به صورت همه جانبه عمل می‌کرد (کاسمینسکی، ۱۳۵۳: ۱۵). در این دوران حکومت‌ها به طور مستقیم توسط پاپ و کلیسا تعیین می‌شدند؛ دلیل آن هم این بود که قلمروهای فئودالی بازمانده امپراطوری‌ای بود که مسیحیت را پذیرفته و برای تبلیغ و اشاعه آن تلاش

برای همیشه پایه ریزی شدند. در شکل گیری این شهرها شرایط بی شماری مثل : طبیعت زمین، سنن محلی، تاثیرات خارجی و حتی نمادگرایی مذهبی مورد توجه قرار می گیرد (بنه ولو، ۱۳۸۶). با این اوصاف، شهر قرون وسطایی نمونه تقریباً کاملی است از شهر «خودرو» در برابر شهر «طراحی شده». کوچه های پیچ در پیچ و باریک شهرهای قرون وسطایی و نمادهای زیبا، اما پیش بینی نشده ساختمان های آنها نمود «زندگی انداموار» است که نویسندگان رمانتیک آن را هویت زندگی قرون وسطایی می دانستند. بنابراین «رشد ارگانیک» صفت کلی شهر قرون وسطایی است (باراش، ۱۳۸۵). به طور کلی برخی از ویژگی های سیاسی و اقتصادی در این شهرها در جدول ۱ آمده است و در نتیجه عواملی که در شکل دهی شهرهای قرون وسطی ایفای نقش می کنند به چهار دسته تقسیم می شوند که در جدول ۲ مشاهده می شود.

در حالی بود که در کنار قدرت مدنی، قدرت مذهبی اسقفی و نظام رهبانی نیز در شهر برای خود جایگاهی داشتند. پس حکومت که با پاپ قبلاً مبنایی خدایی داشت، مبنایی انسانی و دنیایی یافت. در این حکومتها نمایندگان مردم یا بخش هایی از آنها تعیین می کردند که حاکمان چه باید بکنند تا منافع شهرها را تأمین کنند. شکل گیری حقوق مدنی مدون و دو ارگان شورای شهر و شهرداری جهت اداره شهر، در واقع پاسخی به ناراضیتهای موجود در دوران فئودالی بود.

شهرهای قرون وسطی دو دسته اند : شهرهای بزرگی مثل : ونیز، بروژ، بولونیا و فلورانس که در دوران باستان یا در نخستین نیمه قرون وسطی بوجود آمدند، در واقع روستاهای بزرگ جامعه فئودالی به شمار می روند و در نیمه دوم قرون وسطی تغییر کردند و شهرهای کوچکتری که در نیمه دوم قرون وسطی، یک بار

جدول ۱. ویژگی های سیاسی و اقتصادی در این شهرهای قرون وسطی. مأخذ : بنه ولو، ۱۳۸۶.

۱. بی نظمی خیابانها همچون شهرهای اسلامی در همین زمان است ولی با خیابانهای انتظام یافته ای که جهت یابی و درکی از محله را برای مردم ممکن می ساخت. بدین ترتیب مناطق عمومی در تمامی سطح شهر ریشه دوانده بود. این توازن ناشی از سازش قوانین عمومی و خصوصی بود که شهرداری با دقت حوزه های تلاقی منافع آنها را بررسی می کرد. برای نمونه می توان از پیش آمدگی های خانه ها که بخشی از کوچه ها را می پوشاند، نام برد.
۲. فضای عمومی شهرها به دلیل تبعیت از قدرت های مختلف همچون حکومت اسقفی، شهرداری، قدرت فرقه های مذهبی، و اتحادیه های صنفی، دارای ساخت پیچیده و چند مرکزی بود که با وجود تداخل بین آنها، تضاد بین قدرت های مذهبی و مدنی عهد باستان در آنها مشاهده نمی شد.
۳. ساخته شدن ساختمان های بلند مانند برج کاخ شهرداری یا برج کاتدرالها به نشان از اهمیت این نقاط شهری، بعد سوم شهر و وحدت و یکپارچگی شهر در مرکز شهر.
۴. شهرهای قرون وسطایی شناخته شده، تنها در سده های بعدی که وسعت و تسهیلات بنیادیشان کاملاً تثبیت شده بود، یعنی قرون ۱۴-۱۷، به شکل قطعی خود دست یافتند.

جدول ۲. ویژگی های سیاسی و اقتصادی در این شهرهای قرون وسطی. مأخذ : خرمشاد، ۱۳۹۱.

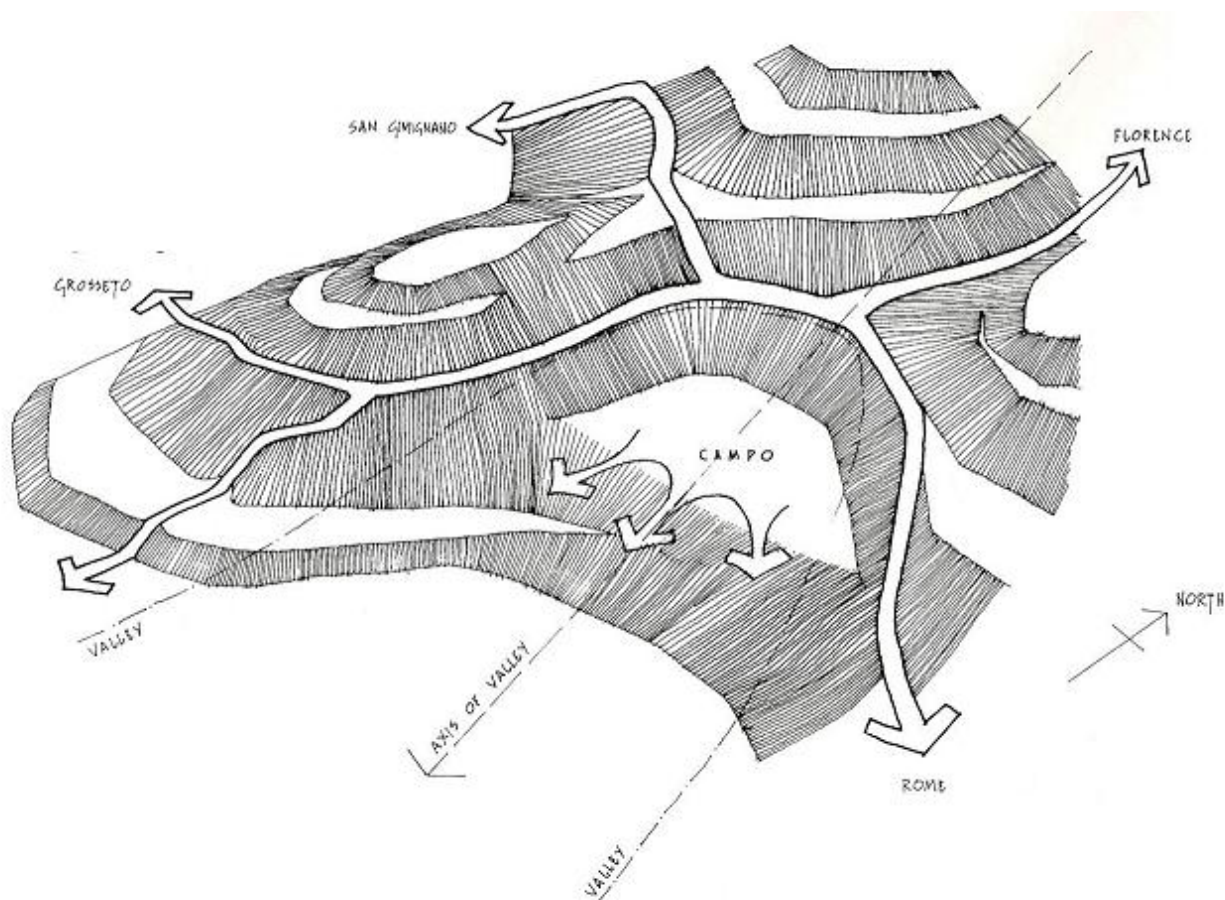
عوامل	نمود
زندگی بر اساس تجارت	خیابانها و میادین
تلاش جهت کسب حقوق مدنی	تشکیل اتحادیه های مردمی بازرگانی جهت اداره ی امور مربوط به اصناف
مسیحیت کاتولیک	حصار شهر
تلاش جهت بهبود شرایط زیستی زندگی	سازوکار شورای شهر و شهرداری
	کلیسا
	باغ سازی های تعدادی از شهرها

ویژگی‌های دوران قرون وسطی در شهر سیه‌نا

شهر سیه‌نا بر فراز خط‌الرأس تپه‌های مشرف بر جاده‌های ارتباطی مابین رم و فلورانس استقرار یافته است. این شهر در اطراف میدان دل کامپو (Piazza del Campo) همانند یک اثر هنری ساخته شده، با مناظر اطراف تناسب داشته و در هم آمیخته است. رومی‌ها سیه‌نا را به عنوان یک پاسگاه نظامی در سال ۳۰ میلادی تاسیس کردند که سپس با یک پست تجاری توسعه یافت.

با کمی تأمل در تصویر هوایی شهر سیه‌نا، دریافت می‌شود که شهر سیه‌نا از چند بخش تشکیل شده است. هربخش میدان مرکزی کوچکی دارد که همگی بسوی یک نقطه عطف درشت‌دانه به نام میدان کامپو متمرکز شده‌اند. میدان کامپو یکی از مشهورترین نمونه‌های معماری غیر مذهبی و بهترین نقطه گردهمایی در سیه‌نا است که تمام پلان شهر را تحت تأثیر خودش قرار می‌دهد. پستی و بلندی‌ها و راه‌های دسترسی و ارتباطی طوری در هم

برای درک شهرهای زنده و فعال قرون وسطی که هنوز هم با همان روحیه به زندگی خود ادامه می‌دهند، می‌توان به تجربه مستقیم متوسل شد. مثلاً می‌توان از میدان دل کامپو شهر سیه‌نا گذر کرد، ساعتی را در آن بسر برد و حس آن روزگاران را درک کرد چرا که هم‌اکنون هم مردمانی مدرن مانند نیاکان خود در همان بناها روزگار می‌گذرانند. با توجه به مشاهده شهرهای دوران قرون وسطی، عناصر اصلی و مهم شهرها در این دوره عبارت است از: فضاهای مذهبی، فضای تجاری و فضای حکومتی که نقش مهمی را در سازماندهی و مکان‌یابی میدان‌ها بر عهده دارند و در تمامی میدان‌ها، ساختمان‌های ارزشمند در اطراف قرار گرفته‌اند، گاه کلیسا در جداره میدان قرار دارد و گاهی همانند شهر سیه‌نا، کاخ شهرداری بر جداره میدان خودنمایی می‌کند. به علاوه به جز میدان‌های جلوی کلیساها و فروم‌ها، بقیه شهر شامل خانه‌های بلند و چسبیده به هم با کوچه‌های باریک بودند.

تالار بزرگ شهر (کاخ مردم) جهت گیری کرده اند و با ایجاد طاق یا پل هایی بر روی ورودی های میدان، شکاف بصری حاصل از کوچه های باریک از بین رفته اند و در نتیجه بر شدت محصور بودن فضای میدان افزوده می شود. این ها محل گذار هستند برای رسیدن به محل سکون که همان میدان کامپو در جلوی کاخ است. این جهت گیری ها، مراحل گذار، خط آسمان منظم، دسترسی های امنیتی و کنترلی، نبود طبیعت و صلبیت جداره ها، هندسه منظم، تزیینات حداقلی، وجود شیب میدان به سمت آبراه جلوی کاخ و صلبیت و نفوذناپذیری آن، گواه از اهمیت حکومت مردمی می دهد که ساختار ارگانیک شهر را با جهت گیری به سمت کاخ شهرداری طوری آمیخته می کند که اقتدار آن را بیشتر به نمایش گذارد. شکل گیری خط القعرهای منتهی به مجرای آبرو احساس محدود شدن فضا را به بیننده القا می کند که این احساس با وجود ساختمان تالار شهر در ضلع چهارم یعنی ضلع جنوبی تشدید می شود (تصویر ۳).

دسترسی های شهر که در میدان کامپو با هم تلاقی می کنند، کاملاً مطابق وضعیت توپوگرافی زمین شکل گرفته اند و چون اکثر این معابر باریکند، عبور از آنها و رسیدن به فضای وسیع میدان هیجان انگیز است.

اوج شکوه سیه نا در قرون ۱۲ و ۱۳ و ۱۴ بود که کنترال و تالار شهر نمادی از آرمان مذهبی و قدرت شهر به شمار می رفت. کنترال بر بالای شهر گسترده شده است و کمی پایین تر بر روی شیب تپه میدان شهر و تالار مجاور آن مانند صحنه ای برای حضور مردم

تصویر ۲. عکس هوایی از میدان دل کامپو.
مأخذ: www.noandishaan.com/forums

آمیخته اند که میدان شهر علاوه بر جلوه ای برجسته در شهر، به صورتی نمادین با جایگزینی کلیسا، کامپو و بازار در اطراف آن نمایانگر ارتباط اجتماعی بین زندگی معنوی، فعالیت های روزمره و داد و ستدهای تجاری است. سیه نا با تعداد زیادی از حاکمان از قرن ۱۹ تا ۱۴، در قدرت اقتصادی رشد کرد و با بانک معروف آن - Monte dei Paschi di Siena - اشتغال و امنیت را برای شهروندان در طول سال ها فراهم می کند (تصویر ۱).

در سیه نا نقطه عطف شهر به جای کارکرد مذهبی، ساختاری حکومتی دارد، در عین اینکه کلیسای جامع شهر نیز بر بلندای تپه ای مشرف بر میدان، نظاره گر اعمال مردم میدان است. با توجه به رقابت های داخلی بین شهرهای ایتالیا، این شهر به گونه ای پیچ در پیچ، با استحکامات بلند و متقارن ساخته شد و این ساختار به مانند نخ در هم تنیده می ماند که تنها از روش مشخص قابل گشودن است! خلاف این ساختار درست در کاخ دوگاله شهر ونیز در دوران گوتیک دیده می شود که به دلیل وجود کانال ها، امنیت و توان دفاعی شهر بالا رفته و دارای معماری باز، آزاد و ظریف است.

دل کامپو میدان پوسته ای شهر سیه نا به شکل صدف حلزون است که با ساختمان های قرون وسطی احاطه شده و در قلب مرکز فرهنگی و فیزیکی شهر سیه نا و در منتهی الیه فوقانی دره ای قرار گرفته است و در اطراف آن بناهای مهمی مثل کاخ مردم (The Palazzo Pubblico) با مناره بلند آن (The Mangia Tower) قرار دارد. کلیسای سانتا ماریا (Doumo of Siena) بر بلندای تپه ای مشرف بر میدان قرار گرفته است. جدا از تغییرات جزئی در بدنه میدان، خود میدان به عنوان یک کل، تقریباً نزدیک ۷ قرن باقی مانده است. این میدان از ابتدا یکی از فوروم های رومی بوده که محل استراحت مسافران شهرهای همسایه و بازار مرکزی شهر به شمار می رفته سپس با ساخته شدن ساختمان شهرداری در قرن ۱۲، تبدیل به مرکزی برای زندگی شهری شده و محل برگزاری پالیو (مسابقات اسب دوانی) شده است.

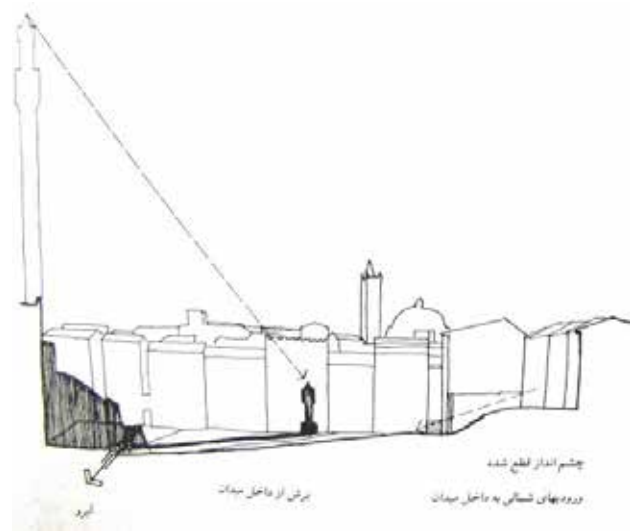
این میدان با نداشتن محدودیت های فضایی یا شکل های مرسوم و برابری سمبلیک با قدرت های مذهبی و مردمی، با جهت گیری ساختمان ها و معابر آن به سمت ساختمان تالار شهر، ایده میدان های قرون وسطایی را به انقلاب می کشد.

تا سال ۱۲۷۰، سایت میدان برای نمایشگاه ها و بازارها استفاده می شد و پس از پایان استبداد اشرافی حکومت بیست و چهارم، حکومتی مستقل از دو قدرت کلیسا و اشرافیت تشکیل شد. این مهم با پایان دادن به ساخت ساختمان شهرداری و در نتیجه هسته شهری کمپو، به یک پروژه بزرگ شهری تبدیل شد. این میدان در ابتدای قرن چهاردهم تکمیل شد و از آن به بعد به تدریج آراسته شد و بهبود یافت (تصویر ۲).

از ۱۱ کوچه که از اطراف به آن منتهی می شوند، همگی به سمت

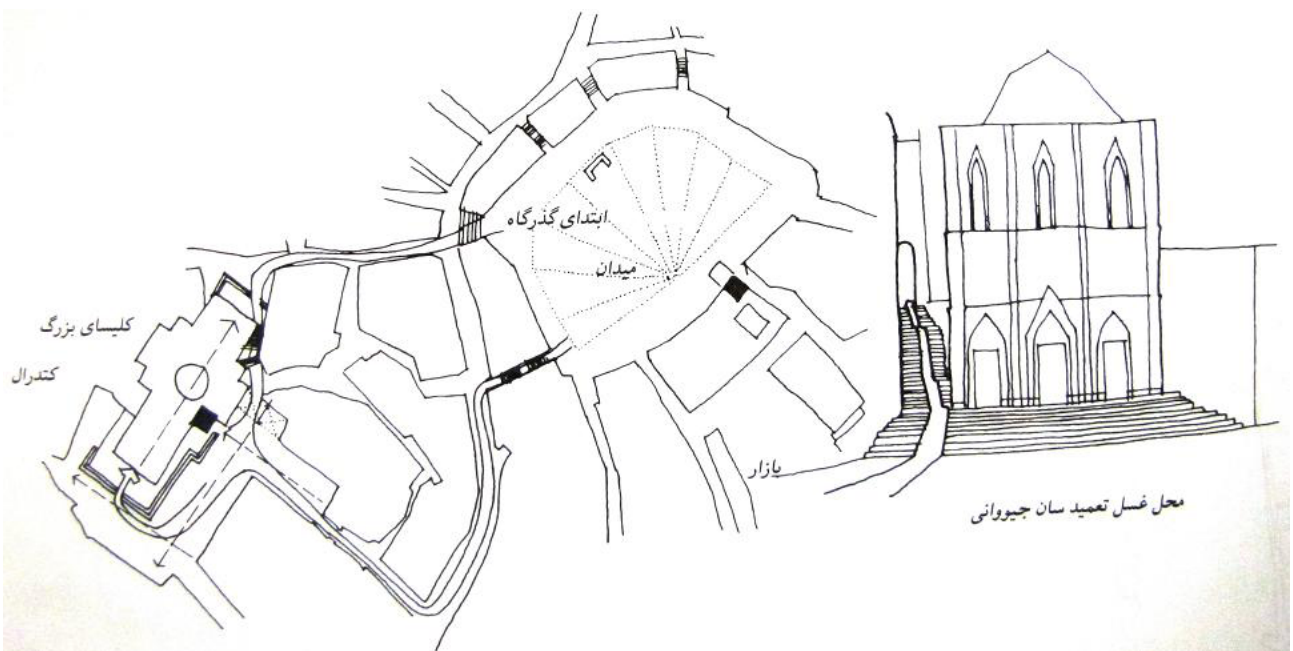
تصویر ۵. کلیسای جامع شهر بر بلندای تپه مشرف بر میدان دل کامپو. مأخذ: <http://khabarfarsi.com>

تصویر ۳. برش از میدان دل کامپو. مأخذ: www.noandishaan.com/forums

آن نسبت به کلیسای برفراز تپه، حالت تحمیلی داشته و با ارتفاع بیشتری از برج ناقوس آن بنا شده است (تصویر ۴ و ۵).

و اتفاقات اجتماعی احداث شده و برج ناقوس با ابهتی خاص بر فراز این میدان سربه فلک کشیده است. تالار شهر و مناره بلند

تصویر ۴. مسیر دسترسی و جایگاه قرارگیری کلیسای جامع شهر بر بلندای تپه‌ای مشرف بر میدان دل کامپو. مأخذ: www.noandishaan.com/forums

نتیجه گیری

طور کامل حمایت خود را از کلیسا نفی نکرده است. بنابراین کلیسا نیز یکی از ارکان جامعه شهری به شمار رفته و از ساختمان های مهم و بلند مرتبه این دوران است. اما همچنان به رخ کشیده شدن این دو قدرت در جامعه بورژوازی قرون وسطی با ساخت مناره های بلند برای ساختمان های شهرداری در برابر کلیساها به چشم می خورد. این وضعیت تا زمان رنسانس و مقدم شدن عقل بر روح ادامه یافته و ساختمان شهرداری یکی از ارکان مهم جامعه شهری قرون وسطایی به شمار می رود. شهر سیه نا نیز که در دوره دوم قرون وسطی شروع به شکل گیری می کند، تا قبل از شکل گیری جامعه کمون و نظام سرمایه داری، فاقد ساختمان شهرداری بوده و میدان دل کامپو در آن به سمت منظر طبیعی چشم می گشود ولی با ظهور حکومت مردم سالار شهری، ساختمان شهرداری در قرن ۱۲، در نقطه عطف میدان شکل گرفته و جهت گیری میدان و دیگر مسیرها و عناصر شهری به سمت آن از اهمیت و حاکمیت آن بر جامعه حکایت می کند. این کاخ در دوران گوتیک ولی در زمان شکل گیری نظام مردم سالاری ساخته شده، بنابراین می توان انتظار داشت که وجود آن در شهر، هیئت کلیسای بزرگ شهر را به چالش بکشد و حتی در برابر آن خودنمایی کند. ضمن آن که حضور کلیسا بر بلندای تپه ای مشرف بر میدان، هنوز هم قدرت نمایی و اهمیت حضورش در شهر را به رخ می کشد.

برخلاف نظر عموم که سراسر دوره هزار ساله قرون وسطی را دوران حاکمیت کلیسا می نامند، در این فاصله زمانی، اتفاقات و نظام های متعددی بر زندگی مردم حکم فرما می شود که شکل و ساخت شهر نیز از آن مستثنی نیست. در این دوران با وجود عقایدی که در سراسر آن بدون تغییر باقی می ماند همچون ساخت کلی شهرهای قرون وسطایی که بی نظم است، دارای سه دوره از حاکمیت است که در هر دوره تسلط هر کدام موجب تغییر در نظام شهری می شود. در طول تاریخ قرون وسطی، تا قبل از شکل گیری دولت شهرهای بورژوازی، مفهوم دقیقی به نام شهر وجود ندارد. این بدان معناست که جامعه در این دوران شامل روستاهای فئودالی (شهرهای شکل گرفته در نیمه اول قرون وسطی) می شود که کلیساها یکی از حکم رانان اصلی آن هستند. در واقع کلیسا به منظور ایجاد تحکیم در قدرت فئودال ها، مبنای جامعه آن ها قرار می گیرد. اما مفهوم شهر قرون وسطایی زمانی محقق می شود که جامعه فئودالیسم فرو می پاشد و جامعه مردمی کمون شکل می گیرد. در این برهه شهرها به معنای امروزی شکل می گیرند که با توجه به موارد گفته شده، مردم سالاری و ساختمان شهرداری یکی از ارکان اصلی این جامعه به شمار می رود. ضمن این که در این دوران نظام سرمایه داری هنوز به

پی نوشت

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی «گردشگری فرهنگ شهری» است که در سال ۱۳۹۴ به مسئولیت آقای دکتر سیدامیر منصوری در پژوهشکده نظر انجام گرفته و نگارنده به عنوان همکار طرح در سفر مطالعاتی و برداشت های میدانی طرح مذکور به مدت ۱۸ روز به اروپای غربی (فرانسه - ایتالیا) مشارکت داشته است.

فهرست منابع

- باراش، موشه. (۱۳۸۵). فرهنگ تاریخ اندیشه ها. ترجمه: گروه مترجمان. تهران: سعاد.
- بنه ولو، لئوناردو. (۱۳۸۶). تاریخ شهر (شهرهای اسلامی و اروپایی در قرون وسطی). ترجمه: پروانه موحد. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- خرمشاد، مجید. (۱۳۹۱). شهر به شهر در تاریخ. تهران: سوره.
- زرشناس، شهریار. (۱۳۸۷). تاریخ غرب ماقبل مدرن. نشریه موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان.
- زیاری، کرامت اله. (۱۳۸۲). تأثیر فرهنگ در ساخت شهر. مجله جغرافیا و توسعه، ۱(۲): ۹۵-۱۰۸.
- کاسمینسکی، یوگنی. (۱۳۵۳). تاریخ قرون وسطی. ترجمه: صادق انصاری و محمدباقر مومنی. تهران: اندیشه.
- لنگلی، اندرو. (۱۳۹۰). اروپا در قرون وسطی. تهران: سبزان.
- نوذری، عزت الله. (۱۳۷۳). اروپا در قرون وسطی. شیراز: نوید شیراز.
- نوروزی، فرشاد. (۱۳۹۴). نگاهی به مواجهه مسیحیت با اقتصاد، سیاست و علم در قرون وسطی. انسان شناسی و فرهنگ.
- واعظی، اصغر. (۱۳۸۷). مبانی اندیشه غرب. نشریه موسسه فرهنگی و اطلاع رسانی تبیان.
- http://placemaking.pps.org/great_public_spaces
- <http://www.sienaguidavirtuale.it>
- <http://www.noandishaan.com/forums/thread>
- <http://www.khabarfarsi.com>